

Eeva-Johanna Eloranta sd ym.

Lakialoite laiksi lukiolain muuttamisesta

Eduskunnalle

PERUSTELUT

Vuonna 2003 voimaan tulleen uskonnonvapauslain uudistamisen yhteydessä tunnustuksellisesta uskonnonopetuksesta siirryttiin opiskelijoiden oman uskonnon opetukseen. Uudistuksessa ei muutettu uskonnonopetuksen sisältöä. Edelleen uskonnonopetuksessamme sisältö jää liiaksi oman uskonnon perusteiden ympärille.

Vuonna 2003 säädetyin lukiolain muutoksen mukaan koulutuksen järjestäjän on järjestettävä opiskelijoiden enemmistön uskonnon mukaista uskonnonopetusta. Elämäkatsomustiedon opiskelu on mahdollista ainoastaan uskontokuntiin kuulumattomille oppilaille sekä vähemmistöuskontoihin kuuluville, mikäli heidän oman uskontonsa opetusta ei ole järjestetty. Vähintään kolmelle samaan uskontokuntaan kuuluvalla opiskelijalla on koulutuksen järjestäjän järjestettävä heidän oman uskontonsa mukaista opetusta, jos opiskelijat sitä vaativat. Koulutuksen järjestäjän tulee järjestää elämäkatsomustiedon opetusta, jos opetukseen oikeutettuja opiskelijoita on vähintään kolme. Uskonnolliseen yhdyskuntaan kuulumaton opiskelija voi osallistua myös sellaiseen koulutuksen järjestäjän järjestämään uskonnon opetukseen, joka opiskelijan saaman kasvatuksen ja kulttuuritaustan perusteella ilmeisesti vastaa hänen uskonnollista katsomustaan. Opiskelijalle, joka aloittaa lukiokoulutuksen 18 vuotta täytettyään, opetetaan hänen valintansa mukaisesti joko uskontoa tai elämäkatsomustietoa.

Uskonnot muodostavat yhden ehkä kaikkein laajimmalle levinneistä maailman hahmottamisen muodoista. Uskontojen merkitys yhteiskunnan ja kulttuurin ymmärtämiselle onkin keskeinen tämän päivän maailmassa, jossa globalisaatio sekä kansainvälinen liikkuvuus ja vuorovaikutus koko ajan lisääntyvät. Euroopan näkyvästi monikulttuurisissa valtioissa on havahduttu siihen tosiasiastaan, että monikulttuurisuuden hallinta edellyttää aktiivisia toimenpiteitä valtiovalloilta. Vaikka moninaistuminen nähdään periaatteessa positiivisena asiana, samalla siitä ollaan oltu enenevässä määrin huolestuneita. Useassa Euroopan valtiossa onkin jouduttu toteamaan, ettei maahanmuuttajien integroituminen ole onnistunut odotetusti. Etenkin kantaväestön ennakoluulot ovat olleet integroitumisen esteenä. Eräänä ratkaisuna tilanteen parantamiseksi on ollut lisätä koulujen opinto-ohjelmiin kulttuurien välistä ymmärrystä edistäviä sisältöjä. Uskonnonopetuksella on katsottu olevan suvaitsevaisuuden ja ymmärryksen lisäämisessä keskeinen rooli. On tärkeää, että koulu tarjoaa oppilaille mahdollisuuden ymmärtää niin omaa kuin muitakin uskontoja ja elämäkatsomuksia suhteessa toisiinsa sekä laajemmin suhteessa kulttuuriin ja yhteiskuntaan.

Lakialoite LA 48/2015 vp

Selvää on myös, että oman uskon syvälinen ymmärtäminen edellyttää mahdollisuutta tarkastella sitä suhteessa erilaisiin läheisiin ja kaukaisempiinkin maailmankatsomuksiin. Tämä on erityisen tärkeää myös nuorten suvaitsevaisuuden kehittymisen näkökulmasta katsottuna. Nykyistä järjestelmäämme ei edellä mainitussa valossa voida enää pitää tarkoituksenmukaisena. Siksi lukioissa tulisi siirtyä kaikille uskontokunnasta riippumatta yhteiseen uskontotiedon ja etiikan oppiaineen opetukseen, uskonto- ja katsomustiedon oppiaineeseen, jossa käsitellään laajasti eri maailmankatsomuksia ja uskontoja sekä oppilaiden omasta elämästä nousevia uskontoon, suvaitsevaisuuteen ja ymmärrykseen kytkeytyviä sisältöjä. Tähän uskonto- ja katsomustiedon oppiaineeseen kuuluisivat arvokasvatuksen ja etiikan osa-alueiden lisäksi eri uskonnot ja maailmankatsomukset, painopisteenä oma valtauskontomme evankelis-luterilainen kristinusko ja maailmankatsomukset. Tällaista lähestymistapaa sovelletaan Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa, Englannissa sekä osassa Saksan osavaltioita.

On myös huomattava, ettei suomalainen järjestelmä vastaa Euroopan neuvoston 2000-luvulla antamaa suositusta, jonka mukaan uskonnonopetuksen tulisi olla lähtökohdiltaan akateemista. Euroopan neuvoston kannan taustalla on ajatus siitä, että tieto ja ymmärrys maailman uskonnoista ja katsomuksista osaltaan ehkäisevät kulttuurien välisten konfliktien syntyä. Samalla uskonnon opiskelun uskotaan tukevan historiallista ja kulttuurista lukutaitoa.

Kaikille yhteinen uskonto- ja katsomustiedon opetus toisi mukanaan monenlaisia hyötyjä. Tässä oppiaineessa olisi uskontokunnista riippumatta sama kohtelu kaikilla opiskelijoilla, mikä edistäisi opetuksen tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Tällä hetkellä kaikkien opiskelijoiden oman uskonnon opetusta ei voida edes järjestää. Nykytilanteessa myös paineet opetettavien uskontojen määrän lisäämiseen kasvavat jatkuvasti, esimerkkeinä bahai, mandealaisuus ja buddhalaisuus. Talimi-hindulaiset ovat juuri ilmaisseet halunsa omaan uskonnonopetukseen, sillä Vantaan kaupungin tarjoama Krishna-opetus ei vastaa heidän tarpeitaan. Samoin Helluntaikirkko on ajoittain ollut kiinnostunut oman uskonnon mukaisen opetussuunnitelman laatimisesta. Samalla ongelmat opettajien saatavuuden ja pätevyyden suhteen tulevat aiempaa vaikeammiksi. Kaikille yhteisessä uskonto- ja katsomustiedon opetuksessa ei tarvitsisi enää turvautua koulun ulkopuolisiin opettajiin.

Nykytilanteessa muiden uskontojen opetus on opettajalle myös erittäin haastavaa. Miten määrittellä vaikkapa yleisislam? Se myös aiheuttaa huoltajien keskuudessa voimakkaita tunteita, jotka toisinaan näkyvät opettajan työrauhan häirintänä tai mahdollisesti jopa hyökkäyksenä koko järjestelmää vastaan. Suomen 70 000—75 000 islamilaista muodostavat harvinaisen heterogeenisen ryhmän. Asiaa on tutkittu monikulttuurisessa lähiössä Turun Varissuolla, josta tutkimuksen mukaan löytyvät sunnat, shiitit ja liberalisoituneet. Näin ollen nykyinen yleislamin opetus ei sovi kaikille nuorten erilaisen uskonnollisen taustan vuoksi. Myös venäläiset ortodoksit ovat esittäneet, että heidän pitäisi saada Venäjän patriarkaatin mukaista opetusta. Osa Suomessa asuvista Venäjän patriarkaattiin kuuluvista ortodokseista on ottanut lapsensa pois suomalaisesta ortodoksisesta uskonnonopetuksesta.

Kaikille yhteinen oppiaine vähentäisi myös opetuksen sirpalemaisuuksia ja helpottaisi työjärjestyksen laadintaa lukioissa. Samoin opetussuunnitelmien laatiminen yksinkertaistuisi, kun tarvittaisiin vain yksi opetussuunnitelma. Lisäksi oppimateriaalikysymykset olisi helppo hoitaa koulu-kohtaisesti muiden oppiaineiden tavoin. Kaikille yhteinen uskomus- ja katsomustiedon opetus

Lakialoite LA 48/2015 vp

voidaan järjestää opiskelijan omassa lukiossa, kullekin vuosiluokalle erikseen tarkoituksenmukaisissa ryhmissä, mikä tuo selkeän parannuksen nykytilaan.

Nykyinen katsomusaineiden valintajärjestelmä on mutkikas, ja lakia jopa kierretään valinnoissa. Toisaalta katsomusainetta myös vaihdetaan hämmästyttävän usein, jopa moneen kertaan opetusjärjestelyjen mieluisuuden mukaan, vastoin järjestelmän tarkoitusta. Uskontojen moninaisuuden kasvaessa tarpeet oman uskonnon opetukseen tulevat tulevaisuudessa lisääntymään. Lisäksi voi perustellusti kysyä, missä määrin kuntien ja valtion tulee tukea eri uskontokuntien kasvatustehävää.

Nykyinen uskonnon opetuksen toteutustapa ei tue dialogia eri uskontojen parissa elävien nuorten välillä, vaikka uskontoihin liittyvät kysymykset tulevat koko ajan tärkeämmiksi yhteiskunnan monikulttuuristuesssa etenkin pääkaupunkiseudulla ja suurissa kaupungeissa. Suomessa asuu jo 70 000—75 000 islamilaista, joten heitä on jo enemmän kuin ortodokseja, joita on 61 000. Arvokysymykset korostuvat samalla, kun uskonto näkyy nuorten arjessa ja elämänpiirissä yhä enemmän etenkin monikulttuurisimmilla alueilla. Tärkeisiin kysymyksiin, kuten ihmisenä kasvamisen ja elämänhallinnan pohdintaan yhdessä koko luokan kanssa, on nykyisin liian vähän mahdollisuuksia. Nykytilanteessa luokan opiskelijat hajoavat erilleen, kun käsitellään tärkeitä maailmankatsomuksellisia, kasvatuksellisia, moraalisia ja eettisiä kysymyksiä, vaikka niiden pohtiminen olisi hyvä tehdä koko luokan ja kaikkien eri uskontokuntiin kuuluvien opiskelijoiden kanssa yhdessä kaikille yhteisen oppiaineen tunnilla.

Lopuksi todettakoon, että tällä hetkellä Suomen Eurooppa-koulussa opetetaan uskontoa yhteisenä oppiaineena, jonka lähtökohta on uskontotieteellinen. Kokemukset tästä ovat olleet erittäin positiivisia. Myös Kulosaaren yhteiskoulussa toteutettu uudistus, missä yläkoulussa opetetaan eri uskontoja ja elämänkatsomustietoa samassa opetusryhmässä, on saanut paljon positiivista palautetta oppilailta ja heidän vanhemmiltaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

lukiolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan lukiolain (629/1998) 9 §, sellaisena kuin se on laissa 455/2003, ja muutetaan 7 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 454/2001, seuraavasti:

Lakialoite LA 48/2015 vp

7 §

Opetuksen laajuus ja sisältö

Lukion oppimäärä sisältää, sen mukaan kuin 10 §:n nojalla säädetään tai määrätään, äidinkieltä ja kirjallisuutta, toista kotimaista kieltä ja vieraita kieliä, matemaattis-luonnontieteellisiä opintoja, humanistis-yhteiskunnallisia opintoja, uskonto- ja katsomustietoa, liikuntaa ja muita taito- ja taideaineita sekä terveystietoa. Tässä momentissa mainituissa opinnoissa voi, sen mukaan kuin 10 §:n nojalla säädetään tai määrätään, olla erilaajuisia oppimääriä. Taito- ja taideaineet sekä terveystieto ovat vapaaehtoisia niille opiskelijoille, jotka 18 vuotta täytettyään aloittavat lukiokoulutuksen. Koulutuksen järjestäjä voi 4 §:n nojalla määrätyn erityisen koulutustehtävän mukaisesti poiketa tämän momentin säännöksistä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 17.11.2015

Eeva-Johanna Eloranta sd
Olli-Poika Parviainen vihr
Anna Kontula vas
Hanna Sarkkinen vas
Hanna Halmeenpää vihr
Eva Biaudet r
Susanna Huovinen sd
Jukka Gustafsson sd
Silvia Modig vas
Kari Uotila vas
Paavo Arhinmäki vas
Li Andersson vas
Annika Lapintie vas
Markus Mustajärvi vas
Jari Myllykoski vas
Matti Semi vas
Aino-Kaisa Pekonen vas
Jani Toivola vihr
Sanna Marin sd
Maarit Feldt-Ranta sd
Joona Räsänen sd
Sirpa Paatero sd